

Mads Brinkmann Pedersens translokationstale

Taler

Mads Brinkmann Pedersen
Rektor for Struer Gymnasium

Dato

24. juni 2022

Sted

Struer Gymnasium

Kære dimittender, kære forældre, kære familier og kære ansatte på Struer Statsgymnasium

Natten er så mørk og fugtig. Jeg har lige fuldt Ida hjem. Sådan lyder de to første verselinjer i Niels Hausgaards vise med titlen ”Moster Esther” fra 1988.

Hovedpersonen er en ung mand, der børster tænder foran spejlet, mens tankerne glider tilbage til samme aften, hvor hans udkårne Ida har været på besøg hos hans forældre for første gang. Det er tåkrummende pinligt, genkendeligt og derfor også lidt sjovt. I skal ikke snydes. Men først en forklaring: der omtales et amatøralbum, og til de yngre i salen især, og ældre generelt som har glemt eller måske fortrængt det, ja så var det en ofte læderindbundet mappe med plastlommer fyldt med analoge fotos, der dokumenterede familiens historie, fra tiden før den digitale billedredigerings muligheder – virkeligheden fastholdt i overbelyste, håndholdte og knapt så iscenesatte øjeblikke. De blev fremkaldt mod betaling og med forsinkelse, og derfor blev billederne sirligt sat i det fine album efter en i mange tilfælde for ukritisk sortering. Deraf ordet amatøralbum.

Moster Esther

Musik og tekst: Niels Hausgaard

Natten er så mørk og fugtig
Jeg har lige fulgt Ida hjem
Nu står jeg og børster tænder
og gør klar til at gå i min seng
Jeg står uden skjorte og ser mig i spejlet

Gud hjælpes et sørgeligt syn
Nogle skuldre så smalle og et bryst så hult
og min hage er så glat som en røvballe

Ida er så sød og dejlig to år ældre end mig
hun vil have en mand med fuldskæg
det sagde hun engang vi var til en fest
for at kysse en mand der ikke har skæg
det er nu så underligt fersk
man kan ligesågodt kysse en spækhale i enden
og min hage var glat som en røvballe

Ida var med hjemme i aften for at hilse på far og mor
mor havde lavet æblekage og far havde friseret hans seksten hår
de var lidt nervøse og fjernsynet var slukket
så far faldt ret hurtigt i søvn
jeg prøvede at virke sådan lidt voksen og stærk
men min hage var så glat som en røvballe

Englene trippede gennem stuen, de kom ind i flere hold
far han sukede dybt og smaskede
mens Ida smilte og var vældig flink
så fandt mor amatøralbummet – åh gud tænkte jeg ved mig selv.
Så satte hun sig ned imellem ida og mig
og min hage var så glat som en røvballe

Fars og mors bryllupsbillede – det sad midt på første side
så kom resten af familien og en masse med mig på da jeg var barn
hvem er den dame der, spurgte Ida
for at vise at hun godt nok fulgte med.
Det forestillede Esther en søster til mor
og min hage var så glat som en røvballe

Mor fortalte om moster Esther
hun bar mig da jeg blev døbt, hun var skolelærerinde
og Esther havde altid haft egen bil
så fortalte hun at da jeg var bette, da sagde jeg motter etters dyt.
da kunne jeg ikke mere, så blev Ida fulgt hjem og

min hage var så glat som en røvballer

Natten er så mørk og fugtig
Jeg har lige fulgt Ida hjem
Nu står jeg og børster tænder
og gør mig i stand til at gå i min seng
Jeg står uden skjorte og ser mig i spejlet
Gud hjælpes et sørgeligt syn
Nogle skuldre så smalle og et bryst så hult
og min hage er så glat som en røvballer

Med sin unikke blanding af empati og humor fanger Hausgaard her den fortvivlede og usikre unge mand lige der, hvor tingene ikke kan blive værre. Kaffebesøget hos forældrene, som nok skulle have markeret, at hans relation til Ida skulle blive mere seriøs og voksen, ender helt forkert. En ung mand der i løbet af aftenen mister balancen. Han havde taget skjorten på, mander sig op, da forældrenes lette nervøsitet viser sig, står det igennem, da nervøsiteten, den spændte situation materialiserer sig i tavsheden, men må opgive, da albummet og fortællingen om mødet Esthers bil dukker frem og placerer sig bogstaveligt talt og i overført betydning sammen med moderen mellem Ida og ham. Det skræller al iscenesat mandighed af ham, Ida følges øjeblikkeligt hjem og tilbage foran spejlet står en skjorteløs lille dreng der omtaler en bil som en dyt, tilbage er kun de smalle skuldre, det hule bryst og den røvballeglatte hage. Og når man er forelsket i en 2 år ældre dejlig Ida, der kun vil have en mand med fuldskæg – ja så er det svært når det er mørkt og fugtigt og når spejlet reflekterer alt det man ikke vil være. Han føler sig utilstrækkelig og værdiløs, fordi Idas idealbillede er en kysseklar mand med kraftigt fuldskæg. Det sagde hun jo selv – engang til en fest. Han mangler en ven, der med en hånd på skulderen kan korrigerer den opfattelse med fakta: hun er jo ikke løbet sin vej, hun takkede ja til invitationen, hun smiler imødekommende til forældrene, hun stiller spørgsmål til moderen under billedfremvisningen, hun agerer præcist som en ung kvinde, der skal møde sit hjertes udkårnes forældre for første gang. Måske er skægvekst i virkeligheden ikke den målestok, som Ida kvalificerer eller diskvalificerer bejlere efter, måske var kommentaren om ferske kys et flirtende drilleri, der pirkede til hans drengede og charmerende usikkerhed. Måske var det bare hendes måde at bede om et kys.

Will Storr beskriver i sin nye bog *“The Status Game. On Social Position and*

How We Use It”, jagten på social status. Det er en universel drift ifølge Storr, der nok har en negativ klang, men hvis natur dybest set dækker over et almenmenneskeligt behov for at blive anset for værdifulde af dem vi omgiver os med. Vi fornemmer intuitivt og meget fint, hvor vi selv og andre er placeret inden for de grupperinger, vi deltager i. Vi kigger alle opad og spejler os i dem, vi beundrer, mens vi lægger afstand til dem med lavere status. I sig selv er driften neutral, men måden vi forsøger at sikre os status på, kan føre godt eller ondt med sig. Storr skelner mellem tre strategier til at opnå status. Man kan skaffe sig prestige med dominans, ved at undertvinge andre med magt. Det er naturens basale orden. Gadens lov. Vi kan også vinde anseelse med kompetencer ved at kunne noget som dem omkring os sætter pris på. En tredje metode er at vise grundlæggende menneskelige dyder som generøsitet, mod, pligtopfyldenhed eller høj moral. Et eksempel på denne dydsstrategi er den miljøbevidste investering, hvor investeringens afkast ikke alene er kroner og øre, men anerkendelsen af den etik, der ligger bag.

Kernen i statusjagten er at man ikke scorer point medmindre at ens indsats reflekteres, bemærkes og ses af ens nærmeste, af dem man omgiver sig med. Det betyder altså noget, hvordan I spejler andres handlinger, at I lader dem vide, hvorfor de er værdifulde og tilstrækkelige i jeres optik. Vær klar, hvis billedet flimrer for en kammerat. Vær virkelighedstjek for hinanden, når der er atmosfæriske forstyrrelser og selv billedet forvrænges. Det er I gode til.

Stående foran spejlet sammenligner vores unge mand sig med Idas idealbillede af en rigtig mand. Spejlbilledet er – med hans egne ord – et sørgeligt syn, der har en så ringe grad af mål opfyldelse at han dumper sig selv. Pierre de Coubertin grundlagde i 1894 de moderne olympiske lege under mottoet ”hurtigere, højere, stærkere”. Begyndelsen af det 20 århundrede var præget af en stærk fremtids- og fremskridtstro, og Coubertin så i atleternes udfoldelser idealet om mennesket der anstrenger sig for at skabe en stadig bedre verden. Selve drivkraften i fremskridtet er det forhold, at man altid kan løbe lidt hurtigere, springe lidt højere og være en smule stærkere. Om lidt uddeler vi beviser på jeres anstrengelser i forskellige discipliner, i forskellige fag. Der er årskarakterer, der skal vurdere de daglige præstationer over tid, og der er eksamenskarakterer der bedømmer, hvor højt I kunne hoppe på dagen. Men tallet er for os ikke en udmåling af, hvor tætte eller hvor langt I var fra 12- tallet. De faglige resultater er et vidnesbyrd om, hvad I kan juni 2022 og hvor meget I har rykket jer i jeres faglige udvikling på SSG. Vigtigst er det, og det var det også for Coubertin, at I

har kæmpet, at I deltog i den faglige dyst.

Det står indgraveret i skolens DNA, at I elever skulle lære meget mere om verden, om jer selv og om livet. Lærdom om verdenen gennem fagene. Lærdom om jer selv gennem samarbejdet og samværet med andre elever, gennem udviklingen af jeres kompetencer studiemæssigt og socialt og ikke mindst gennem stadig højere indsigt i, hvem I egentlig er, hvad I kan og ikke mindst hvad I ikke kan. Det er vores ambition at I drager herfra med et klart billede af, hvad det er for discipliner der er jeres styrker, hvilke discipliner I ikke er gode til, hvad det er for fagligheder I trives med og som måske har tændt en drøm om en meningsfuld tilværelse derude på den store olympiske arena på den anden side af de røde mure.

For det er lige så vigtigt for SSG at I elever uddannes og dannes til morgendagens iværksættere, aktive medborgere, kompetente fagpersoner og problemløsere. I skal deltage med det talent I har, med de kompetencer I har fået med og med den lyst og nysgerrighed på verden, som tiden på SSG har vakt.

Lov mig, at I, når I kigger jer i spejlet, vil holde fast i at se jer selv som mennesker der lykkes med det meste og ikke som mennesker der ikke nåede guldet. Lov mig at I ser på jer selv med den realisme der ligger i, at alle præstationer – i studiet, på jobbet og i livet – ikke alene skal ses i lyset af hvordan udfaldet ideelt set burde være, men hvordan det realistisk set med faktorer som tid, mulighed, evner osv. kunne være. I skal ikke være olympiske mestre i fag, hobbies eller bare det at være menneske. I skal deltage med jeres faglighed, med jeres dannelse, og målet må være at blive den bedste udgave af jer selv – i det store hele, let krøllet og sådan til husbehov.

Hausgaards vise slutter ikke opløftende. I den unge mands univers dominerer bekymringerne over, hvordan det dog skal gå med Ida og kærligheden. I 1988 – visens fødselsår - var der nok andet at bekymre sig om på den større scene. Verden lå stadig delt i en øst og en vest-blok, stigende opmærksomhed på forurening og en økonomisk-politisk sparemenu i Danmark kendt som kartoffelkuren. Verden i dag er fuld af ting at være bekymret over: krig, Covid, klimakrise, biodiversitetskrise, krænkelser, inflation. Frederik Stjernfeldt spørger 12.november 2021 i Weekendavisen: ”Hvad kan der stilles op mod novembers pessimisme”? Svaret er at betragte tingene i et større perspektiv med beskidt optimisme. For der er grund til optimisme. Adskillige millioner af mennesker er

trådt ud af fattigdom den seneste generation. Gennemsnitsalderen har aldrig været højere. Og som et sidste eksempel passer vi langt bedre på vores verdenshave i dag. Dobbelt så meget hav er i dag beskyttet sammenlignet med 1990, der sker langt færre olieudslip end i 70'erne, flere lande har forbudt plastikposer og engangsplastik, flere udrydningstruede havdyr såsom havskildpadder og hvaler er på vej tilbage, og fiskebestandene er mange steder på vej op. Forskning og udvikling giver os løsninger på problemerne, men også indsigt i problemer og skidt, vi ikke kendte til før. Kære studenter: Mød verden med lige dele bekymringsløshed og medborgerskab, optimisme, nysgerrighed og handleparathed. Der er brug for jeres kræfter til at finde løsningerne, men glem ikke at verden aldrig har været et bedre sted.

Bliver verdens fortrædeligheder bare for meget – så søg mod litteraturen. Læs eller lyt til en god bog. Det gjorde tusindvis af danskere under nedlukningen, hvor der var brug for et receptfrit helle for smittetryksopgørelser og indlæggelsestal en gang i mellem. Derfor er årets boggave Anne-Marie Mais ”*Litteraturland – en GPS*”, der viser legatmodtagerne vej i dansk litteratur i det seneste 50 år. Man kan slappe af, lade sig gribe af bloddryppende spænding eller blot opleve verden fra et andets menneskes perspektiv. Mental fitness når det passer en.

I juni 2020 fyldte Covid en hel del i de rektorale dimissionstaler. I 2021 lidt mindre. Og her ved det formelle tæppefald for det stort set restriktionsbefriede skoleår 2021-22 virker det næste uaktuelt. Vi har kun håndspritten tilbage. Men når jeg ser tilbage på den tid, som dette års studenter på de to og treårige uddannelser har haft på SSG, så har bæstet præget jeres tid på urimelig vis med afstand, afskærmning og begrænsninger. I foråret 2020 ramte første nedlukning, som føltes ufattelig lang. Og da I måtte komme i skole igen og frem til december 2020, blev det sociale samvær afgrænset til klassen som boble. Ingen tur til Kina, aflyste eksaminer, ingen fredagscaféer, Pnyxfester eller fællestimer eller Go Morn SSG, frokostpauser med afstand, ingen ekskursioner. Fra jul var det hjem bag skærmen til den længste etape på 4 måneders nødundervisning fulgt op af selvtests og COVID-pas frem til sommerferien. I de 1,5 skoleår gjorde vi hvad vi kunne og hvad vi turde –. Stand Up med Thomas Hartmann og Torben Chris på Teams, SSGs kagebagningskonkurrence, juleklip for og på hele skolen, men i hver klasse for sig, julecafé med klassehygge, et par runder Facebooktransmitteret bingo med kapløb til rektors kontor.

Siden marts 2020 er der udkommet orienteringer om nyeste restriktioner og retningslinjer fra min hånd og ministeriets tanke i en sådan hast og frekvens, at det for alle var udfordrende at holde sig opdateret. Håndsprit, mundbind, sociale bobler, ugentlige tests og covidpas blev med stor samarbejdsvilje og loyalitet for kammerater og ansatte en integreret del af jeres skolegang. Bortset fra de første måneder af 2022, hvor omikronvarianten hærgede hele landet, hindrede jeres adfærd smittespredning blandt eleverne i skoletiden. Med jeres samarbejdsvilje var den løbende implementering af nye praksisser let i en skoletid, hvor dagens orden konstant var krydret med en knivspids kaos. Uden samfundssind er retningslinjer blot virkningsløse ord. I har leveret en kraftpræstation uden lige. Underviserne kunne ikke tænde for jeres pc derhjemme, når timen begyndte, og der skulle logges på teams. Ansvar for jeres læring lå på jeres skuldre og hænder, der længtes efter at skubbe til taget. Og da I endelig måtte møde ind igen, lå der et stort permanent ansvar på jeres skuldre – ikke bare for jer selv, men også for jeres kammerater. Ungdommeligt letsind loyalt sat på pause eller begrænset af voksne forsigtighedsprincipper.

Dette skoleår vil for mig stå som året, hvor elevlivet igen kunne spire frem. Vi indledte med en vellykket aktivitetsdag, Go Morn SSG vendte tilbage med stor energi og engagement, fredagscaféer med spil, hockey, volley og koncert, PNYX-fester med stor tilslutning og iverigdom fra PNYXrådet, skolefesten 1. april, studietur til Berlin og Københavnertur, huebegivenhedsdage i coronafrie rammer. Tak til eleverne bag scenen i diverse udvalg, tak til jer alle for at bakke op – uden jer intet liv, og tak til jer forældre også for opbakningen til skolefesten 1. april og ikke mindst den helhjertede og festlige afholdelse af huebegivenhederne. Det er ikke set bedre i årevis. Jeg er taknemmelig for det liv I har sat gang i igen – også for de nuværende 1 og 2 års elevers skyld. Også tak fra dem.

For 1, 2 eller 3 år siden kom I en augustdag som små forpjuskede, forsigtige og måske også lidt forskræmte piger og drenge. I dag, en solbeskinnet junidag med blå himmel og mågeskrig over Struers røde tage, sidder I nu her som nyudklækkede, flyvefærdige om end lidt vingskudte studenter, brave svende og stolte kvinder, klar til at indtage verden. Det er en ren transformation, personlig dannelse og faglig uddannelse, hver især og mindst lige så vigtigt i fællesskab. Da SSG igen kunne være til social dannelse og leg og ikke bare bøger, sprang I ud som farverige sommerfugle med rastløse sommerfuglelemmer. Jeg håber at I rejser herfra med oplevelsen af at have været inviteret helhjertet inden for i SSG-

fællesskabet, også selvom det blev anderledes. Jeg håber at SSG-turen har indfriet de fleste af jeres ønsker om en uforglemmelig tid sammen med os og med hinanden.

I er ikke ude af balance. I har ingen grund til at føle jer utilstrækkelige. I er omgivet af digitale spejle overalt, I kan ses og høres af andre, også når I ikke selv er klar over det. I har en anden verden at skulle finde jeres fodfæste i, og det kommer I til. I går herfra meget stærkere end da I kom, fordi I meget kontant og næsten brutalt på egen krop erfarede, hvor vigtige fællesskaber er og at de kræver vedligeholdelse for at bestå. Den prøve bestod I med kryds og slange. Der er nerve og nærvær i skærmårgangen.

En sejlivet fordom om den offentlige sektor er at den er tung, sløv, reaktionær og generelt ude af trit og takt. Det gælder ikke SSGs ansatte. Som rektor har jeg haft det privilegium på nærmeste hold at opleve stor forandrings- og omstillingsparathed i leveringen af den kerneydelse, som huerne i salen i dag vidner om, og den fortjener i år en helt særlig tak. Med en stærk holdindsats kan ungdomsuddannelseshuset på Jyllandsgade 2 med erhvervsuddannelser, gymnasiale uddannelser, en international uddannelse, 10.klasse under samme tag og kostskole på den anden side af gaden sende en flok glade og dygtige studenter ud i livet med mere lærdom om sig selv, om verden og om livet. Et stort ungefællesskab med skarpe uddannelsesprofiler og et blik på den enkelte elev, der aldrig reducerer dem tal i elevfordelingsmatematik eller cifre i skoleøkonomi.

Så kære dimittender. Livet er stort, smukt, småbanalt og mestendels fyldt med små håndholdte, overbelyste og ikke iscenesatte øjeblikke. Sæt alt det skæve, tilfældige, utilstrækkelige, uperfekte, som ikke vinder prisen i en googlesøgning over kodakmoments, ind i jeres mentale fotoalbum. De vinder derimod ved gensyn eller genfortælling sammen med gode venner.

Nu skal I forlade SSG-fabrikken for sidste gang som elever, og jeg vil sende jer afsted med supersonisk fart. Mød verden med tillid og SSG-selvtillid. Så ved vi på SSG at det nok skal gå jer godt. Her får I Andreas Odbjerg: Hjem fra fabrikken – i et lettere rektoralt remix:

Et minut tilbage

Det' sidste gang, jeg ser **SSG** i dag

Og åh, hvor har jeg ventet
Det har jeg ikke nemt ved
Jeg pakker mine ting
Og si'r: "Farvel, vi ses til **februar**, igen"
Og åh, hvor har jeg ventet
Det' dig, som jeg ska' hjem til
Skriver til dig: "Uh, baby, dagen er slut, og jeg er på vej"
Med supersonisk fart, der flyver jeg hen imod dig
Hjem fra **SSG**, gennem byen, du' smilet på mig
Uh, baby, mangler du noget, så ta'r jeg det med
Det' lige meget, om det' dyrt eller tungt, bare du' glad
Hjem fra **SSG**, jeg' så heldig, at du venter på mig,
Tænder radioen
Musikken, den er min, og den er god
Bare se mig ta' det hel' ind
Hooked on a feeling, yeah
Regnen styrter ned
Og det' der ikke noget at gøre ved
På din gade er der solskin
Jeg glemmer alt om modvind

Hermed dimitterer jeg årgang 2022 fra Struer Statsgymnasium.

Kilde

Manuskript modtaget fra taler

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Translokations-/dimissionstale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/mads-brinkmann-pedersens-translokationstale-2022>